

WPROWADZENIE

Regulacja stosunków prywatnoprawnych, w ramach których prowadzi się działalność gospodarczą, tradycyjnie zwanych prawem handlowym, ma w ostatnich dziesięcioleciach w Polsce skomplikowany przebieg. Po uchyleniu kodeksu handlowego¹, do końca lat dziewięćdziesiątych obrót gospodarczy normowany był przez kodeks cywilny i uchwały Rady Ministrów², wydanych na podstawie art. 2 kodeksu cywilnego. Po przywróceniu gospodarki rynkowej i uchyleniu w kodeksie cywilnym przepisów dotyczących jednostek gospodarki uspołecznionej³, na długi czas kodeks cywilny zszedł na drugi plan. Regulacje prywatnoprawne dotyczące prawa handlowego rozsiane były w ustawach szczególnych, także o charakterze publicznoprawnym⁴. Dostyc wspomnieć, że do września 2003 r. w kodeksie cywilnym brakowało definicji przedsiębiorcy, a prokura i firma dotyczyły tylko spółek handlowych⁵. Także dzisiaj brak w kodeksie cywilnym tak podstawowych określeń jak: „czynność handlowa”, a ustawodawca, identyfikując stosunki prawne związane z obrotem handlowym lub roszczenia przysługujące przedsiębiorcy, posługuje się różnymi określeniami⁶.

Rozpoczęte prace nad projektem nowego kodeksu cywilnego stanowią dobrą okazję, aby podjąć także ważny temat: jakie ma być miejsce, zakres i kształt in-

¹ Nastąpiło to z dniem 1 stycznia 1965 r. Zob. art. VI Ustawy z dnia 23 kwietnia 1964 r. Przepisy wprowadzające kodeks cywilny, Dz.U. Nr 16, poz. 94.

² Kodeks cywilny oparty został, jak wiadomo, na zupełnie innych założeniach niż kodeks handlowy, dla którego punktem wyjścia była gospodarka rynkowa. Podstawowym podmiotem były jednostki gospodarki uspołecznionej, regulowane co do zasady w kodeksie cywilnym, ale dla stosunków, pomiędzy którymi Rada Ministrów mogła wydawać uchwały zawierające odmienne regulacje niż kodeksowe, zob. art. 2 kodeksu cywilnego w jego pierwotnym brzmieniu.

³ Nastąpiło to w Ustawie z 23 grudnia 1988 r. o działalności gospodarczej i Ustawie z dnia 14 lutego 2003 r. o zmianie kodeksu cywilnego, Dz.U. Nr 49, poz. 408, która weszła w życie 25 września 2003 r.

⁴ Były to: nieuchylona część kodeksu handlowego, wspomniana ustawa o działalności gospodarczej oraz jej następczyni Prawo działalności gospodarczej, a także wiele innych ustaw, jak ustawa o Krajowym Rejestrze Sądowym, czy ustawa o terminach zapłaty w transakcjach handlowych.

⁵ Definicje przedsiębiorcy oraz przepisy o firmie i prokurze wprowadziła do kodeksu cywilnego ustawa z dnia 14 lutego 2003 r., o której mowa w przypisie 3.

⁶ Kodeks używa tu różnych określeń: roszczenia związane z prowadzeniem działalności gospodarczej (art. 118), w stosunkach między przedsiębiorcami (art. 68¹ § 1), strona prowadząca przedsiębiorstwo (art. 358¹ § 4), umowy w zakresie działalności swojego przedsiębiorstwa (art. 709¹, 758, 765).

stytucji prawa handlowego w projektowanym kodeksie. Jest to zagadnienie, które stanowi niemałe wyzwanie dla orzecznictwa, a przede wszystkim dla doktryny. Podejmując je, pracownicy i doktoranci Zakładu Prawa Gospodarczego i Handlowego Uniwersytetu Wrocławskiego włączają się prezentowaną publikacją do dyskusji na ten temat. Prace zgromadzone w tym zbiorze są wyrazem poglądów poszczególnych autorów. Nie stanowią one całościowej odpowiedzi na zawarte w tytule pytanie, co jest oczywiste, gdyż odnoszą się tylko do opublikowanego na razie projektu księgi pierwszej kodeksu cywilnego. W związku z tym koncentrują się wokół pojęcia przedsiębiorcy, konsumenta, przedsiębiorstwa, uchwał organów spółek kapitałowych w kontekście czynności prawnych dokonywanych przez te spółki, przedawnienia roszczeń, pełnomocnictwa i prokury. Jaki kształt ostatecznie przybierze polskie prawo cywilne, trudno przewidzieć. Mając jednak na uwadze, że nic nie wskazuje na to, aby polski ustawodawca zamierzał odejść od zasady jedności prawa prywatnego, i że kodeks cywilny pozostanie podstawowym źródłem także prawa handlowego, dyskusja nad kształtem instytucji tego prawa, z uwzględnieniem rozwiązań, jakie przyjęto w innych systemach prawnych, wydaje się niezwykle potrzebna.

Wrocław, 20 marca 2010

Józef Frąckowiak